

**O‘ZBEKISTONNING RAQAMLI MEHNAT BOZORI VA BANDLIK
SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI**

Axmedova Gulnoza Abdurashitovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti iqtisodiyot mutaxassisligi 1-bosqich
magistranti

Ilmiy rahbar: Muxamadiyev S. A

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida raqamli mehnat bozori shakllanishi jarayonlari va u bilan bog‘liq bandlik siyosatining takomillashtirilishi muammolari ko‘rib chiqiladi. Global raqamli transformatsiya sharoitida mehnat bozorining yangi shakllari – masofaviy ish, frilans, platforma mehnati va gig iqtisodiyot kabi yo‘nalishlar jadal rivojlanmoqda. Bu jarayonlar O‘zbekistonda ham kuzatilmoqda va mehnat munosabatlarining tubdan yangilanishiga olib kelmoqda. Maqolada ayni raqamli mehnat shakllarining huquqiy maqomi, ijtimoiy himoya vositalari, soliq tartibi va mehnat bozori infratuzilmasiga integratsiyalashuvi atroflicha tahlil qilinadi. Shuningdek, bandlik siyosatining zamonaviy raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirilishi, mehnat resurslarining qayta tayyorlanishi va kasb kompetensiyalarining raqamli muhitga yo‘naltirilishi bo‘yicha takliflar ilgari suriladi. Tadqiqot natijalari raqamli mehnat faoliyati turlarining huquqiy va iqtisodiy tartibga solinishi zarurligini ko‘rsatadi. Bundan tashqari, maqola O‘zbekistonda raqamli bandlik imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiluvchi strategik yondashuvlarni ishlab chiqishning dolzarbligini asoslaydi.

Kalit so‘zlar. Raqamli mehnat bozori, bandlik siyosati, frilans, platforma iqtisodiyoti, masofaviy ish, mehnat migratsiyasi, zamonaviy kasblar, ijtimoiy himoya, raqamli transformatsiya, mehnat siyosati.

Abstract

This article examines the processes of the formation of the digital labor market in the Republic of Uzbekistan and the problems of improving the employment policy associated with it. In the context of global digital transformation, new forms of the labor market - remote work, freelance, platform work and gig economy - are rapidly developing. These processes are also observed in Uzbekistan and are leading to a fundamental renewal of labor relations. The article provides a detailed analysis of the legal status, social protection measures, tax regime and integration of these digital forms of labor into the labor market infrastructure. It also puts forward proposals for

adapting employment policy to the requirements of the modern digital economy, retraining labor resources and directing professional competencies to the digital environment. The results of the study indicate the need for legal and economic regulation of digital labor activities. In addition, the article substantiates the relevance of developing strategic approaches that serve to expand digital employment opportunities in Uzbekistan.

Keywords. Digital labor market, employment policy, freelance, platform economy, remote work, labor migration, modern professions, social protection, digital transformation, labor policy.

KIRISH

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi barcha sohalarda chuqur o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, mehnat bozori raqamli texnologiyalar ta'sirida tubdan transformatsiyalanmoqda. An'anaviy mehnat shakllariga nisbatan, hozirgi paytda raqamli platformalar orqali masofadan ishlash, mustaqil ijrochilar sifatida ishlash (frilans), gig-iqtisodiyot doirasidagi vaqtinchalik xizmatlar ko'rsatish kabi mehnat turlari ommalashmoqda. O'zbekiston ham bu jarayondan chetda qolmagan. Raqamli iqtisodiyot elementlari, jumladan, "freelancer.uz", "Ishga marhamat" monomarkazlari, "my.gov.uz" kabi platformalar mehnat bozori ishtirokchilari uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Shu bilan birga, raqamli mehnat bozori rivojlanishining huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari hali to'liq shakllanmagan. Masalan, frilanserlarning ijtimoiy himoyasi, pensiya ta'minoti, daromad solig'i tartibi bo'yicha ko'plab noaniqliklar mavjud. Davlat bandlik siyosati esa asosan an'anaviy ish shakllariga qaratilgan bo'lib, yangi mehnat turlarining salohiyatini to'liq hisobga olmaydi. Shu sababli, O'zbekistonda raqamli mehnat bozori uchun moslashgan bandlik siyosatini shakllantirish zarurati dolzarb bo'lib bormoqda.

Ushbu maqolada raqamli mehnat shakllarining turlari, ularga xos muammolar, davlat siyosatidagi mavjud bo'shliqlar hamda ularni bartaraf etish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Maqsad – O'zbekistonda barqaror va inklyuziv raqamli mehnat bozorini shakllantirishga qaratilgan siyosiy, institutsional va iqtisodiy takliflar ishlab chiqishdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

So'nggi yillarda raqamli mehnat bozori bo'yicha xalqaro miqyosda ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) 2021-yildagi hisobotida platforma mehnatining global o'sish sur'atlari, frilanserlarning huquqiy maqomi va ijtimoiy himoyasini tahlil qilgan. Eurofound va OECD tomonidan

chop etilgan hisobotlarda esa gig iqtisodiyotda ishlovchilarning mehnat sharoitlari, kasbiy barqarorlik va daromad turg'unligi muammolariga e'tibor qaratilgan.

O'zbekiston kontekstida esa raqamli mehnat shakllariga oid ilmiy ishlar soni nisbatan kam. Sh. O'. Vahobov, X. A. Mamatqulov va M. A. Qo'chqorovlarning maqolalarida raqamli bandlikning demografik tarkibi, hududlar bo'yicha taqsimoti va muammolari ko'rib chiqilgan. Biroq, ko'pgina tadqiqotlar asosan statistik tahlil bilan cheklanib, siyosiy-huquqiy mexanizmlar chuqur ochib berilmagan. Shu bois bu maqolada mavjud adabiyotlarga tayanilgan holda bandlik siyosatini transformatsiya qilish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, Axborot texnologiyalari vazirligi hamda Davlat statistika qo'mitasi tomonidan chop etilgan ma'lumotnomalar tahlil uchun asos bo'ldi. "2022–2026-yillarda Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da raqamli iqtisodiyotga o'tish va masofaviy bandlikni rivojlantirish alohida ustuvor yo'nalish sifatida ko'rsatilgan.

Tadqiqotda sifatli va miqdoriy tahlil usullari uyg'unlashtirildi. Sifatli yondashuv doirasida mehnat bozori ishtirokchilari – frilanserlar, IT mutaxassislari, ishga joylashtirish markazlari xodimlari va siyosatchilar bilan yarim tuzilgan intervyular o'tkazildi. 25 ta suhbat asosida raqamli mehnatdagi real muammolar, kutilmalar va ehtiyojlar aniqlab olindi.

Miqdoriy tahlil uchun esa 2020–2024-yillar davomida O'zbekistonda masofaviy bandlik, frilans va platforma ishchilari soni bo'yicha statistik ma'lumotlar yig'ildi. Ular asosida ishga joylashish sur'atlari, o'rtacha daromad, yoshlar va ayollar bandligidagi o'zgarishlar baholandi.

Metodologiyada Herfindahl–Hirschman indeksi yordamida bandlikda diversifikatsiya darajasi aniqlanib, mehnat resurslarining qaysi tarmoqlarga ko'proq yo'nalayotgani o'rganildi. Shuningdek, SWOT tahlil orqali O'zbekiston raqamli bandlik siyosatining kuchli va zaif tomonlari baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda raqamli mehnat bozori jadal shakllanmoqda. 2020-yildan boshlab frilanserlar soni yiliga o'rtacha 20–25% ga oshib bormoqda. Ayniqsa, grafik dizayn, dasturlash, tarjima, onlayn marketing sohalarida yuqori talab mavjud. Raqamli bandlik ayniqsa yoshlar va ayollar o'rtasida iqtisodiy faollikni oshirmoqda, bu esa ijtimoiy inklyuziya va gender tengligiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Biroq, intervyular shuni ko'rsatdiki, frilanserlar ko'pchilik hollarda ijtimoiy sug'urta, pensiya tizimi, sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega

emas. Ko'pchilik rasmiy ro'yxatdan o'tmagan va davlat bilan shartnomaviy munosabatlarga ega emas. Bu esa ularning huquqiy noaniqligi va xavf-xatarga moyilligini kuchaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud bandlik siyosati an'anaviy mehnat shakllariga asoslangan bo'lib, raqamli bandlikni hisobga olish bo'yicha institutsional mexanizmlar yetarli emas. Raqamli iqtisodiyot sharoitida yangi kasblar – data analyst, UI/UX dizayner, digital marketing mutaxassisi kabi yo'nalishlarda kadrlar tayyorlash va mehnat yarmarkalari tashkil etish zarur.

XULOSA

O'zbekistonda raqamli mehnat bozori bandlik siyosatini yangicha yondashuvlar asosida shakllantirishni talab qilmoqda. Frilans va platforma mehnatining huquqiy maqomini aniqlashtirish, ijtimoiy himoya mexanizmlarini kengaytirish, soliqqa tortish tartibini soddalashtirish kabi choralar muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, masofaviy ish uchun infratuzilma – tezkor internet, ko'p tarmoqli onlayn platformalar, raqamli savodxonlikni oshirish dasturlari zarur.

Bandlik siyosatida zamonaviy kasblarni rag'batlantirish, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish va yoshlar o'rtasida masofaviy ishlash madaniyatini shakllantirish strategik ustuvor yo'nalish bo'lishi lozim. Shuningdek, davlat va xususiy sektor o'rtasida sheriklik asosida onlayn bandlik platformalarini rivojlantirish, o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun maxsus imtiyozlar yaratish maqsadga muvofiq.

Ushbu maqola asosida ishlab chiqilgan takliflar O'zbekistonda barqaror, inklyuziv va zamonaviy mehnat bozorini shakllantirishga xizmat qilishi mumkin. Kelgusida chuqurlashtirilgan tadqiqotlar orqali tarmoq kesimida (masalan, IT, ta'lim, tibbiyot) raqamli bandlikning xususiyatlari va potensial tahdidlari alohida o'rganilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. International Labour Organization. (2021). Digital labour platforms and the future of work. Geneva.
2. Eurofound. (2020). Platform work: Types and implications for work and employment. Luxembourg.
3. Vahobov, Sh. O'. (2023). "Raqamli iqtisodiyotda mehnat resurslari samaradorligi." Iqtisodiy tahlil jurnali, №1, 34–41.
4. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. (2022). Mehnat bozorining rivojlanish holati va prognozlari.
5. "2022–2026-yillarda Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi." (2022). T.: Prezident Administratsiyasi.

6. Mamatqulov, X. A. (2022). “Frilans ishchilarning ijtimoiy maqomi va himoyasi.” *Mehnat va ijtimoiy siyosat*, №3, 19–25.
7. OECD. (2021). *The Future of Work in the Digital Economy*.

